

Jan Václav Vratislav z Mitrovic - nejvyšší kancléř

Filip Mažár

Hrabě **Jan Václav Vratislav z Mitrovic** pocházel z české šlechtické rodiny Mitrovičů. Byl nejstarším synem hraběte Kryštofa Františka Vratislava z Mitrovic († 1689) z protivínské linie, **místodržícího, tajného rady a prezidenta české komory, zakladatele Vratislavského paláce a Vratislavské zahrady**, a jeho manželky **Marie Alžběty Valdštejnové** (po 1644-1687). S podporou svého strýce hraběte Kinského se stal v roce 1695 členem rakouské dvorní kanceláře. Na začátku 18. století vykonával funkci diplomata v Londýně a Haagu, kde se spolupodílel na vytvoření protifrancouzské aliance. **7. září 1701** podepsal Haagskou smlouvu, poté, co si ještě před vyjednáváním realisticky uvědomil, že Rakousko by mohlo jen stěží získat celé španělské dědictví. Byl rádcem, přítelem a častým politickým spojencem rakouského vojevůdce **Evžena Savojského**, jenž s ním mnohokrát konzultoval své záměry. Před bitvou u Höchstädtu se mu podařilo přimět anglického vojevůdce **vévodu z Marlborough** k vojenské pomoci Evženu Savojskému, sám přitom aktivně napomáhal při koordinaci činnosti obou armád. Po dobytí Bavorska jej Evžen Savojský navrhoval na funkci nejvyššího místodržitele, nakonec však tento post obsadil oblíbenec císařského dvora, **hrabě Löwenstein**.

Po smrti císaře Leopolda v roce 1705 jej jeho nástupce Josef I. jmenoval českým kancléřem a císařským poradcem pro otázky zahraniční politiky. O císařskou přízeň přitom soupeřil s Josefovým vychovatelem, plukovníkem Teodorem ze Salmu. Po smrti císaře Josefa se stal ministrem v radě regentky Eleanory Magdalény. Josefova bratra Karla poté přemluvil k návratu z Katalánska, kde se Karel pokoušel bojovat o španělský trůn v rámci války o dědictví španělské. Ten, jako císař Karel VI., posléze Vratislava potvrdil v jeho úřadech.

Za války pak společně s velitelem anglického vojska **Johnem Churchillem, vévodou z Marlboroughu**, a vrchním velitelem císařské armády princem Evženem Savojským vypracoval plán válečného tažení proti Francii a Bavorsku, které vyvrcholilo 4. srpna 1704 vítěznou bitvou u Hochstädtu.

Bitva u Höchstädtu, v anglofonním světě známá spíše jako bitva u Blenheimu je jednou z nejdůležitějších bitev válek o španělské dědictví. Odehrála se **13. srpna 1704** poté, co síly francouzsko-bavorské aliance svým váháním proměškaly jak příležitost vpadnout do dědičných zemí rakouských Habsburků, tak možnost rozdrtit jednotlivá bojová uskupení protifrancouzské koalice a umožnily svým nepřítelům se spojit. Bitva skončila drtivou porážkou francouzské strany a ovládnutím Bavorska protifrancouzskou koalicí.

Před bitvou

V roce 1703 se válka pro protifrancouzskou koalici (a zejména pro Říši a Habsburky) nevyvíjela dobře. Francouzsko-bavorská vojska ohrožovala okolní země Říše, zejména pak dědičné země Habsburků, které představovaly jádro jejich moci. Habsburský diplomat Jan Václav Vratislav z Mitrovic spolu s vojevůdcem Evženem Savojským proto přišli s plánem pro rok 1704, který měl situaci změnit a podařilo se jim pro něj přesvědčit i velitele anglických a holandských vojsk, vévodu z Marlborough. Plán byl značně riskantní. Počítal s rychlým přesunem většiny vojsk Říše i anglicko-nizozemských do Bavorska a likvidací této slabší části aliance. To ovšem znamenalo značné riziko: jednak pro Holandsko a některé části říše, které tak na delší dobu ztratily patřičnou ochranu, jednak pro samotné polní armády, neboť ty se ještě rozdělené během přesunů pohybovaly v blízkosti silnějších francouzských svazů a riskovaly při pohotové a přesné reakci nepříteli zničení. Oba vojevůdci ovšem předpokládali, že Francouzi budou zaskočeni a že riziko je přijatelné.

Risk vyšel, francouzští velitelé byli zaskočeni a nestihli včas zareagovat, takže se jednotky Evžena a Malborough spojily na území Bavorska, které začaly krutě pustošit. Bavorský kurfiřt Maxmilián II. Emanuel před nimi ustupoval a čekal na francouzské posily, protože sám se jim postavit nemohl. Nakonec se všechny armády setkaly na levém (severním) břehu Dunaje poblíž Höchstädtu.

Bitva

Po složitém manévrování obou stran se francouzsko-bavorská armáda, jejímž velitelem byl maršál Tallard, rozestavila východně od Höchstädtu. Její pravé křídlo se opíralo o vesnici Blindheim. Maršál Tallard rozestavil svá vojska dost neobvyklým způsobem. Střed jeho sestavy byl slabě bráněn, Tallard se zjevně domníval, že hlavním bojištěm bude okolí řeky Dunaj a vesnice Blindheim nebo severní část bojiště (fr. levé křídlo) a že střed bojiště s těžkým a nepřehledným terénem odradí nepříteli od silnějšího útoku a i kdyby tomu tak nebylo, těžký terén útok nutně zeslabí a bude za pomoci záloh snadno zvládnutelný.

První útok na francouzské pozice vedl Evžen Savojský na severu, což přimělo Tallarda přesunout na sever část záloh. Když poté Marlborough napadl Blindheim, Tallard dospěl k závěru, že všechno jde podle jeho předpokladů a že ve středu se bojovat nebude, a většinu zbývajících záloh poslal do Blindheimu, ačkoliv tam již měl mužů dost. Dopustil se tím chyby, která rozhodla bitvu. Krátce poté totiž Evžen odeslal část svých jednotek Marlboroughovi, který je i s většinou svých mužů vyslal proti tragicky oslabenému středu

francouzské formace - a Tallard už neměl dostatečně silné zálohy, kterými by jej podpořil. Střed byl nejprve „jen“ zatlačen zpět, ale už tento fakt rozhodl bitvu, protože podstatná část Tallardových mužů tak zůstala odříznuta v Blindheimu, kde je mohly držet relativně slabé spojenecké síly.

Francouzští vojáci na středu formace ještě chvíli bojovali, ale přesila byla příliš velká a brzy byli rozprášeni. Navíc byl zajat Tallard, což zcela rozvrátilo francouzské velení. Marlboroughovy síly přesunuly na sever a napadly levé křídlo Francouzů, kde zatím **Maxmilián II. Emanuel a maršál Marsin** tvrdě zatápěli oslabenému Evženovi a o katastrofě, která potkala zbytek armády, byli informováni po částech a se značným zpožděním. Přesto se dokázali ještě zavčas stáhnout a alespoň tato část francouzské armády se vyhnula zničení i rozprášení. Francouzi z Blindheimu ještě nějakou dobu vzdorovali, ale když Evžen s Marlboroughem vyzvali jejich velitele k prohlídce bojiště a on se mohl na vlastní oči přesvědčit, že zůstal sám a bez naděje na záchranu, kapitulovali.

Důsledky bitvy

Bitva u Höchstädtu byla první opravdu vážnou porážkou francouzských vojsk ve válkách o španělské dědictví a její důsledky byly pro Francii (a zejména jejího spojence **Maxmiliána II. Emanuela**) katastrofální. Bavorsko, hlavní spojenec Francie na území Říše, bylo okupováno nepřátelskými vojsky a muselo je zásobovat vojáky i proviantem (a u toho zůstalo až do konce války). Pádem Bavorska pominulo bezprostřední ohrožení jádra Habsburského impéria a porážka natolik podlomila údernou sílu francouzských vojsk, že to umožnilo jejich protivníkům znovu rozdělit svá vojska a vyrazit do Itálie a na holandsko-francouzské hranice. Navíc přinesla francouzské straně velké trauma, neboť dala vzniknout pověsti o neporazitelnosti Princů dvojčat, Evžena a Marlborougha, která Francouze pronásledovala až do roku **1709**, kdy ji částečně nahradila **bitva u Malplaquet**.

Nyní dostal další úkol. Už nešlo o vyjednání spojenectví, ale dojednání neutrality Švédska v probíhající válce. Od habsburských vládnoucích kruhů neměl moc prostoru na ústupky, takže šlo o obtížný úkol, ale nakonec byla **1. září 1707** podepsána smlouva se Švédskem.

Také vyjednával s uherskými povstalci, ale trvalo několik let, než kapitulovali. Tou dobou už prakticky řídil habsburskou zahraniční politiku. V roce 1711 mohl slavit. Papež Kliment XI. ho **jmenoval nejvyšším převorem řádu sv. Jana** a po nástupu Karla VI. na trůn byl

jmenován **nejvyšším kancléřem Českého království**. Bohužel následující rok 5. prosince zemřel a byl pohřben v kostele sv. Jakuba na Starém městě.

Tedy alespoň si všichni mysleli že zemřel. Po několika dnech se začaly z hrobky ozývat zvuky a kněží na to začali polévat desku svěcenou vodou. Zvuky ustaly až po 14 dnech. Po letech se při stavbě náhrobku zjistilo, že se Jan Václav Vratislav z Mitrovic probral a snažil se dostat z hrobky ven. Původcem zvuků bylo tedy to, jak tloukl víkem rakve do náhrobního kamene.

Podle legendy se Janu Václavu Vratislavi z Mitrovic kdysi zdálo, že umřel a znovu obživil. Proto požadoval, aby mu po smrti bylo probodnuto srdce. Bohužel lazebník toto přání nesplnil a ten nakonec zemřel hlady vedle své rakve v hrobce.

Náhrobek pochází z let 1714-1716. Navrhl ho architekt **Jan Bernard Fischer z Erlachu** a provedl pražský sochař Ferdinand Maxmilián Brokof (12.9.1688-8.3.1731). Ležící postava podpíraná ženou je Jan Václav Vratislav z Mitrovic.

Literatúra:

Vlnas, Vít: *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*. Praha ; Litomyšl : Paseka ; Národní galerie, 2001. 849 s.

Valentin Urfus: *19.4.1713. Pragmatická sankce, rodný list podunajské monarchie*. Havran, Praha 2002, 152 s.

Valentin Urfus: *Císař Josef I., nekorunovaný Habsburk na českém trůně*. Nakladatelství Libri, Praha 2004, 172.

